

BIJDRAGE TOT DE KENNIS VAN DE GEAARDHEID DER DIEREN.

DOOR

BISSCHOP GREVELINK.

Tot de geheime krachten der natuur, waarvan de blijken in dieren onze bewondering wekken, behoort voorzeker die, welke sommigen hunner de juiste richting wijst die zij te volgen hebben, om een soms ver verwijderd en voor hen onzichtbaar punt te bereiken, waar zij bevrediging vinden van zekere begeerte die hen prikkelt.

Voor de zonderlinge macht, waaraan zij daarbij gehoorzamen, mag men somtijds op eene min of meer aannemelijke wijze een buitengewoon vermogen der zintuigen in de plaats kunnen stellen, doch in een paar nog al opmerkelijke gevallen, waarvan ik ooggetuige was, is mij deze oplossing ten eenenmale onvoldoende voorgekomen, waarom ik deze wensch te onderwerpen aan het oordeel van hen die de huishouding der dieren in de vrije natuur tot hun studie hebben gemaakt.

Ik bedoel hier in de eerste plaats eene, voor zooveel ik weet, niet zeer algemeen bekende eigenschap van het zwijn (*sus scrofa*), namelijk: dat wanneer het van een schip in de nabijheid, ofschoon buiten gezicht, van land over boord wordt geworpen, of door eigen toedoen het water bereikt, het zich dadelijk met den meesten spoed verwijdert in de juiste richting van den naasten wal.

Dat varkens in den natuurstaat, of voordat zij vetgemest zijn, goed kunnen zwemmen is genoeg bekend, en dat het reukvermogen hen in staat stelt om op een schip in zee de nabijheid van land te ontwaren, zelfs voor en al eer het door de schepelingen gezien wordt,

is zoo al niet zeker dan toch hoogst waarschijnlijk. Doch ofschoon de mensch uit den geur, die de lucht vervult, eveneens het land kan ruiken, zoo is zijn reukorgaan van geen de minste dienst om hem te wijzen in welke streek van den horizon het zich bevindt.

Het zwijn daarentegen weet, zoodra het te water wordt gelaten, te midden van de golven die hem bestendig de oogen en neusgaten overstelpen, dus zonder behulp van het gezicht of den reuk, den kortsten weg te vinden naar het naaste land, al heeft hij dat land te voren nimmer betreden.¹

Dit was aan den zeelieden reeds voorlang door ondervinding bekend, en zij hebben zich er wel eens van bediend in een tijd dat de zeevaartkunde nog weinig gevorderd was, om, in geval van nood en wanneer de gelegenheid het uitvoerbaar maakte, te ontdekken welken koers zij te sturen hadden om het land te naderen of wel het te vermijden, onder voorzorg, zooals zich laat denken, van het varken aan een lijntje te houden om het niet te verliezen.

Zoo althans luidde de sage, die ik meer dan een halve eeuw geleden uit den mond van oude varens-gasten vernam en waarvan de mogelijkheid mij meermalen is gebleken in mist en nachtelijke duisternis, zoowel bij schipbreuk als bij het zinken van kleine vaartuigen, waarin ik varkens tot lotgenooten had, en zij het altijd van de hooger bewerktuigde wezens wonnen in vaardigheid van den wal te bereiken.²

In al zulke gevallen zou men kunnen zeggen dat zij het land zochten uit noodzakelijkheid, hoewel hun motief tot zwemmen niets te maken heeft met de vraag hoe of door welk middel zij het land wisten te vinden. Doch eens dat ik met een schip op de kust van Guyana verzeild was geraakt in de weeke modderige ondiepte van de

¹ Tot hoe ver van land het vermogen van die richting te ontdekken zich uitstrekt kan ik niet bepalen. De grootste afstand dien ik hen zwemmende heb zien afleggen was drie Engelsche mijlen. Dat varkens lang zwemmen kunnen, blijkt overigens uit de reeds door LYELL (*Principles of Geology*, 10 Ed., Vol. II p. 355) aangevoerde voorbeelden. Ook A. R. WALLACE (*Malay Archipelago*, Vol. II p. 141) zag een wild zwijn den zee-arm tusschen Singapore en het schiereiland van Malacca overzwemmen, en vindt daarin de verklaring van het opmerkelijke feit, dat van al de groote zoogdieren van Indie alleen zwijnen zich uitbreiden tot over de Molukken en zelfs tot aan Nieuw-Guinea, hoewel het vreemd is dat zij den weg naar Australië niet gevonden hebben.

² De beweging hunner pooten is die van de galop. Met de voorpooten te zamen gebonden zwemmen zij schier even snel, doch rijten zich dan onwillekeurig met de scherpe hoeven den hals open, zoodat zij door bloedverlies bezwijken,

Wia-wia-bank, welke zich tot op meer dan vijf geogr. mijlen van den wal uitstrekt, zag ik in een stikdonkeren nacht, waarin rusteloos gewerkt werd om het schip in diep water te brengen, een troep van vijf varkens, die uit het hok waren gebroken, onmiddellijk en alsof het afgesproken werk was, door de geschutpoorten over boord springen en lijnrecht koers stellen naar het naaste land, hetwelk daar ongemeen laag en in een dikke lucht gehuld op een afstand van drie mijlen volstrekt onzichtbaar was. In een rechte lijn achter elkaar geschaard en met ongelooflijken spoed zwemmende, als vreesden zij achterhaald te worden, teekende zich hun baan in het phosphorescerend water ¹ door een lichtende streep, welke nog lang met het oog te volgen was. Of zij echter het land hebben bereikt, ben ik niet te weten kunnen komen, daar de kust op die plaats met ondoordringbaar kreupelhout is begroeid.

Uit dit geval zou men kunnen opmaken dat het niet zoozeer de noodzakelijkheid is die scheepsvarkens noopt uit zwemmen te gaan, als wel dat het verblijf aan boord hun ondragelijk is en zij bij de eerste de beste gelegenheid, in de nabijheid van land zijnde, er aan zoeken te ontkomen, een verschijnsel hetwelk even moeielijk is op te helderen als dat van hunne eigenaardige stuurmanskunst. Waren zij nog uit de wildernis voortgekomen, de herkenning er van door middel van hun snuit en de neiging om daarheen terug te keeren zou zich eenigzins laten verklaren in een dier, hetwelk overal door alle tijden heen bekend is geweest als afkeerig van beschaving en verslaafd aan oude gewoonten (II. Petrus II. 22), — hoewel het vermogen om zulks in dit geval ten uitvoer te brengen altijd even onverklaarbaar zou blijven. Doch zij waren in een ander land op schot geteeld en gekweekt, en dus kon de zeer eigenaardige sterke lucht van het Surinaamsche woud, welke, door den landwind naar zee gevoerd, soms tot op tien mijlen van het land den dampkring vervult, die neiging niet hebben doen ontstaan.

Door honger gedreven, ontvluchten wolven en beeren hun verblijf in de wildernis om voedsel te zoeken in het midden der beschaving. In tam gedierte bewondert men niet zelden ongemeene blijken van gehechtheid aan, en scherpzinnigheid in het uitvinden van de plaats

¹ Zie over de oorzaak van dit verschijnsel in het water op deze kust: DALTON's *History of British Guyana* II. p. 322.

die hun tot verblijf heeft verstrekt ¹, doch de hier bedoelde en wellicht alle scheepsvarkens ontvlieden het verblijf waar zij volop gevoed en zorgvuldig verpleegd worden, en sturen hun weg met verwonderlijke nauwkeurigheid door een hun vreemd element, alleen om een land te bereiken hetwelk hun ten eenemale onbekend is.

Het kan dus wel niet anders dan dat zij gedreven worden door een prikkel, machtiger dan die van de hun aangeboren vadsigheid en vraatzucht, hetwelk ons onwillekeurig tot de gedachte leidt dat hetzelfde geheimzinnig vermogen, waarmede zij het land weten te vinden, hen in de scheepskost van erwten met *spek*, hunne bestemming doet ontdekken van eenmaal, zoo gekookt als gebraden, aan anderen ten voedsel te verstrekken, in welk geval hunne neiging tot ontsnapping niets dan een zeer verschoonbare zucht tot zelfbehoud zou zijn.

Zulk een blijk van psychisch streven mag wellicht niet onbelangrijk zijn voor hen, die psychologie op de tot hiertoe genoemde redeloze dieren beginnen toe te passen, om als tegenhanger te dienen van den aanleg tot zelfmoord ², welken ik uit ondervinding weet in dieren niet zoo zeldzaam te zijn als men wel zou denken. ³

Het doel van dit schrijven is trouwens slechts te doen uitkomen een der geheime natuurkrachten, welke zich doet kennen in het varken om in diep water zijn weg te vinden, sterker wellicht dan in het rivierpaard (*Hippopotamus*), naast wien hem om andere redenen een plaats is aangewezen in de rangschikking der veelhoevige zoogdieren.

Een ander der door mij hier boven bedoelde gevallen betreft een vogelsoort van het geslacht der Aas- of Roofgieren (*Cathartes*), die wat den aard betreft den naam Krenggier ten volste verdient, een der afzichtelijkste, hoewel tevens een der nuttigste van het gevederd ras, wiens wonderbaarlijke bekwaamheid in het opsporen van zijn voedsel mijns inziens ten onrechte wordt toegeschreven aan een buitengewoon vermogen der zintuigen.

¹ Zooals o. a. in het geval van den zoo dikwijls vermelden ezel "Valiante", die, in Maart 1816 te Gibraltar ingescheept om naar Malta te worden overgebracht, aan Kaap de Gata, waar het schip strandde, overboord werd geworpen om hem een kans te geven zijn leven te redden, en die na den wal te hebben bereikt een weg van meer dan twee honderd Eng. mijlen aflegde, met geen ander kennelijk oogmerk dan dat van zijn stal weder te betrekken.

² Aangetoond in het tijdschrift *Androcles*.

³ Een geval is vermeld in mijne bijdrage aan het *Album der Natuur* van 1873. No. 2.

Aan de kust van Guyana worden twee soorten van dit geslacht aangetroffen, in geaardheid volmaakt overeenkomende en in voorkomen slechts weinig van elkander verschillend, namelijk *C. atratus* Il. (*Catharista urubu* VIELLOT) en *C. aura* Il. Beiden heeten in Suriname *Stinkvogels* en in Britsch Guyana *Carrión Crows*, zoo wegens den reuk als de soort van het voedsel, waaraan zij boven alles de voorkeur geven.¹

Het groot aantal dezer vogels, welke hier en in sommige andere warme landen gevonden wordt, is een onschatbaar geschenk voor de bevolking, daar anderszins de lucht, door de snelle ontbinding van levenloos gedierte en dierlijken afval, ongeschikt zou zijn tot onderhoud van het menschelijk leven.² Bij het aanbreken van den dageraad ziet men hen in menigte op den nok der daken zitten, vanwaar zij neder strijken in de straten om deze van dierlijke onreinheden te zuiveren; doch hun nachtverblijf houden zij in het woud, waarheen zij na den afloop van hun werk in de stad zich des namiddags terug trekken, hoewel waakzaam blijvende zoolang het nog dag is. Moerassige woudstreken als die van Guyana schijnen tot hun bestaan noodig te zijn; althans op de West-Indische eilanden, waar zulke wouden niet aanwezig zijn, heb ik hen niet aangetroffen.

Deze gevederde jakhalzen hebben de grootte ongeveer van een kalkoen-hen, doch de nek is eenigszins korter, en hun voorkomen draagt de teekens van het werk dat zij verrichten in hun neerslachtige houding en de haveloosheid hunner pluimaadje. Hen in rust ziende, den kalen wrattigen kop tusschen de schouders ingedoken, terwijl hun de slagpennen slap bij het lijf hangen alsof ziekte hen kwelt, zou niemand hen verdenken van eenige buitengewone gave te bezitten; doch men moet hen zien zooals zij, geroepen om te vergaderen waar het kreng zich bevindt (Mattheus XXIV. 18), uit de verte komen aanzetten om bezit te nemen van eenig stervend gedierte, dat, nauwelijks neder gevallen, zich op mijlen afstands aan hen doet kennen; zien, hoe

¹ Een derde soort (*Sarcoramphus papa*), in Suriname Koning der Stinkvogels genoemd, is daar uiterst zeldzaam, zoozeer zelfs dat een apotheker te Paramaribo voor de overzending van een daarvan naar Nederland beloofd werd met de Orde van den Nederlandschen Leeuw!

² Wegens hun alomtegenwoordigheid, waar immer hunne diensten tot reiniging van straten of wegen gevorderd worden, heeft men hen wel eens Agenten der Gezondheids-politie genoemd, waartegen de agenten der veiligheids-politie ter eere hunner waakzaamheid en ijver veelal als Stinkvogels worden aangeduid.

zij het bewaken totdat ontbinding begint en er dan als verwoed op aanvallen, het ingewand er uitscheuren en sissende en blazende met overlopenden gorgel elkaar elk stuk betwisten, terwijl zij van kop tot klauw met bloed en drek bespat zijn; — dan eerst doen zij zich kennen voor wat zij zijn: de sombere trawanten van den engel des verderfs, wiens voetstappen zij volgen en wiens wenken zij gehoorzamen waar hij immer gaat.

In den loop van de jaren 1833—37, waarin ik Suriname onderscheidene keeren bezocht, had ik dikwijls gelegenheid hen aldus bezig te zien en bewonderde ik meermalen het zonderling vermogen, hetwelk hen als met speciale voorkennis naar de plaats voerde waar eenig aas hen wachtte, zonder dat het mij mogelijk was te verklaren hoe of door welk middel zij, op den afstand waar zij zich bevonden, er kennis van kregen of het wisten te ontdekken, daar het soms door tuschenliggende voorwerpen onmogelijk door hen kon worden gezien en de wind de verbreiding van den reuk verhinderde naar den kant waar zij zich ophielden. Als jong zeeofficier droomende van onderscheiding, ook in het wetenschappelijke van het vak, waartoe kennis van vreemde landen behoort, was het mij te vergeven dat elk natuurverschijnsel, zelfs dat van een Stinkvogel, mijne aandacht trok en ik bekend zocht te worden met hetgeen ornithologen van zijne geaardheid hadden waargenomen; doch het eenige wat ik aantrof als met mijne bevinding overeen te komen, was het gevoelen van KNAPP betreffende de raven (*Journal of a naturalist*), die hunne plotselinge verschijning bij de lijken van dieren toeschrijft aan "*Some mysterious sense inscrutable to human penetration*"; want zegt hij: "*sight it cannot be, and we know not of any fetor previous to putrescence so subtile as to call these scavengers from the extremity of one county to that of another.*" — Wel is waar staat hier tegenover de uitspraak van onderscheidene natuuronderzoekers, die van de gieren verklaard hebben dat zij door den reuk, of meer bijzonderlijk door het gezicht worden bestuurd ¹, doch

¹ Om dit laatste te betoogen voert men aan dat in het oog van vogels die op het lijk van dieren azen een kam (*pecten*) aanwezig is, maar tevens ware het niet kwaad indachtig te zijn dat een fout in waarnemingen dwalingen kan doen ontstaan of bestaande dwalingen kan bevestigen, in plaats van ze te voorkomen of op te ruimen. Zoo zegt Prof. LICHTENSTEIN, reizende in Zuid-Afrika, dat wanneer een zijner beesten in de meest verlaten wildernis kwam te sterven, in minder dan een half uur hoog in het

in weerwil van zulk hoog gezag mag het mij geoorloofd zijn te zeggen, dat volgens mijne ervaring de werking der zintuigen geen voldoende oplossing van het raadsel aan de hand geeft, en dat er tot dusver geene juiste verklaring voor te vinden is.

Alvorens deze bewering als een verwaten ketterij van "den onwetenschappelijken mensch" te veroordeelen, gelieve men mij toetestaan het navolgende feit te vermelden, zoodanig als het in mijne aantekeningen voorkomt, en de bijzonderheden er van met onpartijdigheid te wegen bijv. tegen zulke kunstmatige proefnemingen als die van den terecht beroemden AUDUBON, wiens naam zij alle lof en eere, te vinden o. a. in VAN DER HOEVEN'S *Leerboek der Dierkunde* 3e druk pag. 151. ¹

Op de rivier ten anker liggende had ik mij op zekerem namiddag aan den gouvernements-trap te Paramaribo laten aanzetten om de scheepschronometers te observeeren, na afloop waarvan ik de sloep naar boord terug zond om mij nog eenigen tijd bezig te houden met het schetsen van een gezicht op het fort Zeelandia. Van de plaats waar ik mij bevond heeft men een ruim uitzicht naar den kant van het gouvernementshuis en de Kombé, en terwijl ik mij niet onthouden kon het prachtig panorama dat zich voor mij opdeed te bewonderen, trof het mij toevallig als iets opmerkelijks, dat reeds zoo vroeg — het was toen half vijf — zich nergens eenig gevogelte vertoonde en wel bijzonderlijk geen enkele Stinkvogel te zien was. Dit deed mij naar alle kanten uitkijken om zoo mogelijk een hunner te ontdekken, welke, zoo hij er geweest was, mij niet zou hebben ontgaan, toen ik, op het geritsel van

toppunt gezien werd: "*a number of minute objects descending in spiral circles and increasing in visible magnitude at every revolution.*" Het bleek al spoedig dat dit een vlucht gieren was, welke van een voor het menschelijk oog onbereikbare hoogte het dier hadden zien bezwijken. Hieruit zou men moeten afleiden dat die gieren hun verblijf in de lucht hadden opgeslagen juist in het zenith van de plaats waar de geachte Professor zich bevond, vanwaar zij bijkans een half uur tijd nodig hadden om naar beneden te komen. Had hij echter dadelijk bij het vallen van zijn lastdier den horizon in alle richtingen bespied, hij zou hen ongetwijfeld van daar eerst hebben zien opstijgen waar het beeld van hun prooi zelfs met behulp van een kam zich op het netvlies hunner oogen onmogelijk kon afspiegelen. De aangehaalde woorden uit MATTHEUS, zoowel als die door JOB gebezigd: "waar de verslagenen zijn daar is *hij*" (Job XXXIX. 30) zijn gekozen als beeld van het wonderbaarlijke dat ook in andere dingen bestaat. Gelijk HAMLET zegt: "*There are more things in heaven and earth, Horatio, than are dreamt of in your philosophy* (Act. 1 scene 5.).

¹ Verg. hier dit Album, Jaargang 1872, bl. 125.

voetstappen omkijkende, een kloeken neger beneden mij langs den waterkant zag voorbij sluipen, om zich een goed eind verder onder den hoogen oever, waarop ik stond, te gaan verschuilen.

Wat kon hij daar te doen hebben? Het ongewone van zulk een bezoek aan deze afgelegen plaats, geheel buiten het dagelijksch verkeer, waar slechts zelden een tentboot of sloep aankomt, doch die anders nooit bezocht wordt, bevreemde mij. In enig deel van tropisch Azie zou niets natuurlijker geweest zijn dan dat hij kwam om zich te baden; maar wie denkt er aan baden in een rivier zoo vol gevaren als de Suriname? Dan, genoeg, ik had mij te haasten om mijne schets te maken, en, daaraan mijne aandacht wijdende, zou ik den neger geheel vergeten hebben, indien hij niet na verloop van eenigen tijd uit zijn schuilhoek ware te voorschijn gekomen, nog bezig met het opbinden van dat kleedingstuk welks gemis tot sobriquet of nom de guerre diende aan de fransche soldaten van 1793. Hij had de Stinkvogels "koorn aan den molen" gebracht, en wel op zulk een bedekte wijze, dat, zoo zij het uitvonden, hunne scherpzinnigheid op de uiterste proef zou worden gesteld.

Zulk een gelegenheid om hen waar te nemen was te schoon om haar onbenuttigd voorbij te laten gaan, en dus liet ik dadelijk op nieuw mijne blikken in het rond waren, om te zien of er niet hier of daar een van te bespeuren was; doch ik tuurde te vergeefs naar alle kanten, terwijl QUASHIBA zich even gluipend als hij gekomen was uit de voeten maakte. Maar ziet, nauwlijks heeft hij zich een honderd pas verwijderd, of daar verheft zich van achter den groenen zoom, die het uitzicht in de streek van "Ma Retraite" begrenst, een ter nauwernood bemerkbaar stipje, zichtbaar alleen door het heldere luchtgewelf waarop het geprojecteerd was en stellig meer dan twee Eng. mijlen van mij verwijderd. Was dit, gelijk het weldra bleek te zijn, een der bedoelde vogels, zoo kon hij onmogelijk door het gezichtsvermogen van het gebeurde hebben kennis gekregen, want, behalve dat hij het dicht geboomte des wouds voor zich had, zoo zou hij bovendien, op den genoemden afstand, in mijne nabijheid door eenige roeden vasten grond hebben moeten kunnen heen kijken; en aangezien de wind van het Noord-Oosten woei, genoegzaam uit dezelfde streek waar de vogel zich bevond, zoo laat het zich evenmin denken dat hij door den reuk kon zijn aangelokt.

Mijne oogen onafgewend op dat stipje gevestigd houdende, zag ik het hoog in de lucht in een rechte lijn nader komen, totdat het zich

van lieverlede deed kennen als een van hen die ik wachtende was. Er is iets zonderling zwaarmoedigs in de vlucht dezer vogels, gelijk wezens die zich schamen over hun diep gevallen staat, zoodat ik den tijd had zijn voortgang nauwkeurig te bespieden. Naderende tot de verticaal van de plaats waar de neger zich had opgehouden, vertraagde hij zijne vlucht totdat hij ongeveer het juiste punt had bereikt, hetwelk eenige honderde voeten beneden hem lag. Alstoen beschreef hij, drijvende met onbeweeglijk uitgestrekte vleugels, kringen als om een vast middelpunt, zonder door den wind te worden medegevoerd¹, gedurende welken tijd hij in het onzekere scheen waar zijn schat verborgen lag, ofschoon hij klaarblijkelijk wist in de nabijheid te zijn, zooals ik opmaakte uit de zoekende beweging van zijn naar den grond gerichten kop; en daar het bewuste voorwerp nu eerst voor hem bloot kwam te leggen, is het niet te betwijfelen, of het was zijn scherpe blik, die van toen af aan, doch niet vóór dien tijd, hem den weg wees om het te bereiken. Eindelijk het ontdekt hebbende begon hij, den loop van een schroefdraad aannemende, aftedalen, totdat hij ongeveer een 20 voet boven den grond zich loodrecht liet zakken, alsof hij hangende aan een wipwerd nedergestreken, de vleugels naar boven, de pooten zoowel als den vederloozen vleeschkleurigen nek in zoet verlangen nederwaarts uitgestrekt.

Inmiddels en reeds lang voordat hij den grond had bereikt, werd een tweede stipje zichtbaar, juist in dezelfde streek en op even grooten afstand als toen ik het eerste te voorschijn zag komen, hetwelk weldra dezelfde gedaante verkreog en op dezelfde wijze nader kwam, met het eenig verschil dat het, zijn voorganger reeds aan het azen

¹ Ofschoon dit zeilen indewind-op, zonder de vleugels te bewegen, veel sterker te zien is in onderscheidene andere vogels, o. a. in de Albatros (*Diomedea exulans* L.), wordt het in den onderwerpelijken door een van de Commentators van WHITE's *Natural History of Selborne* (London 1861, p. 243) merkwaardig genoeg geacht om er op de volgende wijze over nitteweiden: This sailing round in circles, with wings expanded, and apparently quite motionless, is very curious and difficult to understand. A friend tells me that he has frequently watched the flight of the carrion crows (*Vultur aura*), both in Africa and the West-Indies, as in all tropical countries (P) they abound, and are invaluable. This bird soars at very great heights — at one moment it seems stationary, and at another it sweeps round in large circles without the smallest visible motion of the wings, the wind blowing steadily from one point. How are these circles completed *against* the wind without perceptible muscular exertion?

vindende, niet noodig had te zoeken. De tweede was echter niet eens halverweg genaderd, of een derde vertoonde zich, en na dezen kwamen er met telkens kortere tusschenpozingen weder anderen opzetten, allen uit denzelfden hoek, zoodat het zich liet aanzien dat eerlang het geheele corps d'armée in aantocht zou komen. Doch er is een einde aan alle zoo goede als kwade dingen dezer wereld, ook zelfs aan het feest dat hier voor de Stinkvogels bereid was. In weinige minuten was alles afgeloopen en verlieten de eerst aangekomenen de plaats, schijnbaar wel voldaan over het genotene, terwijl hun aftocht de nakomenden ten teekenen verstrekte dat er niets meer te halen viel, waarop zij spoediger verdwenen dan zij gekomen waren.

Ben ik er nu niet in geslaagd mijne boven uitgedrukte meening ingang te doen vinden, dan moet zulks te wijten zijn aan eenig gebrek in den vorm of stijl van mijne voorstelling van het gebeurde, doch ook dan nog blijft het bij mij aan geen de minste bedenking onderhevig, dat de aanschouwing van zulk een feit niet missen kan de overtuiging te geven, dat de eerste aandrift, die deze vogels noopt zich in dergelijke gevallen in de lucht te verheffen en in eene bepaalde richting op hun aas af te gaan, door een invloed ontstaat, welke voor ons even wonderbaarlijk is als "de weg van een adelaar door de lucht voor den wijsten der koningen" (*Spreuken* XXX. 18, 19).
